

Justitiedepartementet

Ju2026/00135

Svenskt Näringslivs yttrande över betänkandet Åtgärder för en mer hållbar konsumtion (SOU 2025: 124)

Svenskt Näringsliv feträder drygt 60 000 små, medelstora och stora företag. Dessa är organiserade i 48 bransch- och arbetsgivarförbund. Förbunden utgör föreningen Svenskt Näringslivs medlemmar. Detta remissvar har utarbetats efter samråd med berörda branschförbund inom Svenskt Näringsliv.

Viktiga slutsatser

Svenskt Näringsliv vill framhålla att det hade varit mer ändamålsenligt att hantera direktivet om mer konsumentmakt och reparationsdirektivet i separata utredningar. De två rättsakterna har olika syften, systematik och rättslig logik, det ena med fokus på marknadsföring och informationskrav, det andra på materiella reparationsskyldigheter och marknadsstruktur. Att behandla dem inom samma utredning riskerar att minska den analytiska skärpan och försvåra en fördjupad konsekvensbedömning av respektive regelverks effekter.

Svenskt Näringsliv vill även uppmärksamma att den föreslagna tidplanen för ikraftträdande riskerar att bli alltför snäv. Om en proposition lämnas till riksdagen först i september 2026 och regelverket föreslås träda i kraft redan i januari 2027 ges företagen mycket begränsad tid att analysera och genomföra nödvändiga anpassningar. För att säkerställa en praktiskt genomförbar implementering bör ikraftträdandet därför senareläggas.

När det gäller genomförandet av båda direktiven så bör det präglas av proportionalitet och rättssäkerhet, full harmonisering och undvikande av överimplementering, konkurrensneutralitet och teknikneutralitet samt tydlig ansvarsfördelning och effektiv tillsyn. Det är avgörande att reformen stärker, snarare än försvagar, förutsättningarna för företag att investera, utveckla och konkurrera inom en växande cirkulär ekonomi.

Sammanfattning

Svenskt Näringsliv är i huvudsak positivt till konsumentmaktssdirektivets syfte att motverka vilseledande marknadsföring och stärka konsumenternas ställning. Regelverket bedöms i stora delar kunna bidra till ökad tydlighet och tillit i hållbarhetskommunikationen.

Samtidigt medför förslagen betydande konsekvenser för företagen. Avsaknaden av övergångsbestämmelser innebär att produkter med lång livslängd riskerar att inte längre få säljas vid ikraftträdandet, trots att de redan kan finnas på marknaden. Detta skapar rättslig osäkerhet, betydande kostnader och risk för resursslöseri. Det finns därför ett tydligt behov av övergångsregler, tydligare vägledning och en mer realistisk tidpunkt för ikraftträdande.

Konsekvensutredningen bedöms ha brister, bland annat genom att konsumentmaktssdirektivet och reparationsdirektivet behandlas gemensamt trots väsentliga skillnader. Underlaget om företagens faktiska kostnader och anpassningsbörd är begränsat.

Vidare kvarstår betydande oklarheter kring hur långt kraven på hållbarhets- och miljömärkningar sträcker sig samt vilka certifieringssystem, certifieringsprocesser och certifieringsorgan som fortsatt kan anses godtagbara. Detta riskerar att skapa rättsosäkerhet och bör klargöras.

När det gäller reparationsdirektivet är Svenskt Näringsliv positivt till ambitionen att främja reparation och cirkulär ekonomi, men framhåller att reformens genomslag i praktiken är beroende av marknadsförutsättningar såsom kostnader, tillgång till kompetens och fungerande infrastruktur. Uppföljning av faktiska miljöeffekter och proportionalitet mellan kostnader och nytta är därför nödvändig.

Konsumentmaktssdirektivet

Inledande ord

Svenskt Näringsliv är positivt till konsumentmaktssdirektivets syfte att införa regler för att motverka vilseledande marknadsföring om bland annat produkters miljömässiga egenskaper och stärka konsumenters ställning.

I huvudsak bedömer Svenskt Näringsliv de nya reglerna som bra och anser att det är positivt att det nya regelverket bidrar till ökad tydlighet och tillit på marknaden och på hållbarhetskommunikationen.

Konsekvenser för företagen

Direktivet om mer konsumentmakt kommer att medföra konsekvenser för företagen som marknadsför produkter som omfattas av det nya regelverket. För att företagen ska kunna följa den nya lagstiftningen behövs tydlig vägledning i lagen och från myndigheter.

Direktivet om mer konsumentmakt saknar övergångsregler för företagen vilket betyder att produkter vars märkning inte längre motsvarar det nya regelverket efter ikraftträdandet av direktivet inte längre får säljas. En stor utmaning för företagen är att deras produkter ofta har en lång livslängd och kan redan finnas på marknaden, i lager eller redan vara bundna i långa leveransavtal när det nya regelverket träder i kraft.

Övergångsregler är nödvändiga eftersom omfattande anpassningar i företagens verksamhet behövs. De nya reglerna påverkar bland annat marknadsföring, kommunikation, interna rutiner och i vissa fall även tekniska system. Att genomföra dessa förändringar kräver tid, planering och resurser från de berörda företagen.

Det kan inte vara en rimlig princip att företag behöver bära kostnaderna för att lagstiftningen på EU-nivå har antagits på ett ofullständigt sätt. När centrala delar av regelverket saknas, är otydliga och sena, exempelvis i form av vägledningar, gemensamma kriterier eller tolkningar, så uppstår en situation där företagen förväntas agera i rättslig osäkerhet och samtidigt stå för den ekonomiska risken. Detta strider mot grundläggande krav på förutsebarhet, proportionalitet och rättssäkerhet och kan få särskilt stora konsekvenser för små och medelstora företag.

Att kassera material som inte längre överensstämmer med det nya regelverket innebär betydande kostnader, men utgör också resursslöseri som står i direkt konflikt med lagstiftningens övergripande hållbarhetsmål.

Effekterna av att det inte finns några övergångsregler är betydande och borde ha belysts mera utförligt i betänkandet. Även tidpunkten för ikraftträdande skulle ha behövt tydligare resonemang.

I beaktning bör tas att direktivet är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv som inte ger något större utrymme för medlemsstaterna att frångå regleringen i direktivet. Detta ändrar dock ingenting på att den saknade övergångstiden kommer att utgöra en orimlig stor belastning för många företag.

Betänkandets konsekvensutredning – konsumentmaktsdirektivet

Reparationsdirektivet och konsumentmaktsdirektivet är två direktiv som har en mer hållbar konsumtion som gemensamt mål men som skiljer sig mycket åt i övrigt. Det hade varit bättre om konsekvensutredningen för de två direktiv hade skilts åt. Det är inte alltid tydligt i betänkandet vilken konsekvens som hänförs till vilket direktiv.

När det gäller konsekvenserna för företagen så hade det varit att föredra om utredningen inte enbart hade tagit in upplysningar från några få näringslivsorganisationer utan även hade tagit fram

uppgifter från fler aktörer med tillgång till siffror som beskriver konsekvenserna för företagen; detta särskilt med tanke på hur omfattande konsekvenserna bedöms vara för företagen både angående att det inte finns någon övergångstid och de omfattande ändringar som företagen måste göra för att produkterna och marknadsföringen ska motsvara de nya reglerna. Ett mer omfattande underlag skulle ha underlättat att förstå den verkliga omfattningen och bördan för företagen för att kunna anpassa sig till det nya regelverket. Även en mer heltäckande beskrivning av påverkan när det gäller kostnader för företagen hade behövts.

Certifieringssystem

Det är positivt att utredningen valde att införa viktiga och nya definitioner i marknadsföringslagen. Detta kommer att underlätta för företagen och konsumenterna och ökar tydligheten i lagtexten.

Bland annat införs definitionen av certifieringssystem. Dock är frågan om vilka certifieringssystem som är tillåtna enligt direktivet inte helt klarlagt. Genomförandeutredningen lämnar exempel på certifieringssystem som används vid marknadsföring (Svanen, Krav, Bra miljöval och EU Ecolabel) men det borde finnas flera andra processer som också kan komma att vara godkända enligt direktivets riktlinjer. På något sätt borde det åtminstone nationellt tydliggöras vilka ytterligare certifieringssystem kan vara godkända och således så långt som möjligt minska risken för att nya certifieringssystem utvecklas och även tydliggöra vilka av dagens certifieringsprocesser eller organ som kan fortsatt användas.

Marknadsföring och varumärkesfrågor

Miljöpåståenden kan också komma att ses i ljuset av immaterialrätten, både vad gäller varumärken och vad gäller företagsnamn. Varumärkesrätten är till stora delar unionsrätt medan skyddet för företagsnamn till största delen är nationell rätt. Frågan om de immaterialrättsliga dimensionerna skulle kunna ha diskuterats mer i samband med arbetet med reglering om miljöpåståenden.

Enligt 2 kap. 5 § 2 p. varumärkeslagen får ett varumärke inte registreras om varumärket är ägnat att vilseleda allmänheten i fråga om någon annan omständighet. Att påstå att ett varumärke har positiv eller ingen miljöpåverkan när så inte är fallet enligt det nya regelverket kan tolkas som en sådan annan omständighet och bör utgöra ett registreringshinder. Även ett redan registrerat varumärke bör kunna hävas enligt 3 kap. 1 § 2 st. 2 p. och 3 p. varumärkeslagen om det strider mot lag eller kan vilseleda allmänheten i fråga om någon annan omständighet. Varumärkesrätten måste dock tolkas unionskonformt, i och med att dessa regler bygger på unionsrättsliga regler.

Det kan finnas en risk för varumärken eller företagsnamn som innehåller miljöpåståenden inte längre får registreras eller till och med kan hävas enligt det nya regelverket. Det kan handla om varumärken eller företagsnamn som är inarbetade och har stor betydelse för varumärket och

bakomliggande företag. Att behöva ändra sitt varumärke eller företagsnamn kommer att innebära kostnader och besvär för företagen och detta borde ha lyfts och ett resonemang om effekterna för företagen hade behövts. Var gränserna ska gå i varumärkeslagstiftningens bedömningar behöver klargöras. Sverige bör trycka på i att detta görs på unionsnivå.

Reparationsdirektivet

Inledande ord

Svenskt Näringsliv är i grunden positivt till reparationsdirektivets syfte att främja reparation, stärka den cirkulära ekonomin och minska förtida kassering av fungerande varor. Ett ökat fokus på reparation kan bidra till mer resurseffektiv användning av produkter och stimulera utvecklingen av nya affärsmodeller inom service, underhåll och rekonditionering. I detta avseende ligger initiativet i linje med det samlade näringslivets ambition att kombinera miljönytta med industriell utveckling och stärkt konkurrenskraft.

Samtidigt vill Svenskt Näringsliv understryka att lagstiftning i sig inte är tillräcklig för att förändra konsumtionsmönster. Konsumenters beteenden påverkas av prisrelationer, tillgänglighet, bekvämlighet, teknisk utveckling och upplevd kvalitet. Om dessa faktorer inte samspelar med den rättsliga regleringen finns en påtaglig risk att reformen i praktiken får begränsad effekt. Det finns även en risk att regelverket blir administrativt betungande utan att generera proportionell miljönytta.

Reparation som marknadsfråga och lagstiftningens faktiska genomslag

Reparationsdirektivet utgår från en angelägen och eftersträvaransvärd ambition: att minska förtida kassering av fungerande varor och därigenom minska resursförbrukning och utsläpp. I teorin är reparationer och rekonditionering ofta miljömässigt fördelaktigt jämfört med nyproduktion. I praktiken är dock konsumenters beslut mer komplexa.

Valet mellan reparation och nyinköp påverkas i hög grad av den totala kostnaden, inklusive tidsåtgång, logistiska moment och osäkerhet kring resultatet. Om en reparation upplevs som dyr, långsam eller osäker är det sannolikt att konsumenter fortsätter att välja nyinköp även om en rättslig möjlighet till reparation finns. Detta gäller särskilt för produkter med snabb teknikutveckling, där nyare modeller erbjuder förbättrad funktionalitet eller energieffektivitet.

Det är därför centralt att analysera reformen ur ett marknadsperspektiv. Lagstiftning kan skapa ramar och rättigheter, men det är marknadsförutsättningarna som avgör i vilken omfattning reparation faktiskt efterfrågas och erbjuds. Om det saknas tillräcklig kapacitet, om reservdelar är svåra att få tag på eller om kostnadsstrukturen missgynnar reparation riskerar regleringen att få begränsad praktisk betydelse.

Det är också viktigt att erkänna att miljönyttan av reparation varierar mellan produktkategorier. I vissa fall kan en ny produkt vara mer energieffektiv och därmed innebära lägre klimatpåverkan över livscykeln. En ensidig norm om att reparation alltid är att föredra riskerar att förenkla en komplex livscykelanalys. Regelverket bör därför tillämpas med hänsyn till teknisk utveckling och faktiska miljöeffekter.

Betänkandets konsekvensutredning – reparationsdirektivet

När det gäller detta direktiv bedömer vi att konsekvensanalysen i relativt begränsad utsträckning belyser de praktiska förutsättningarna för att reformen ska få genomslag. Förslagen bygger i stor utsträckning på antagandet att en rättslig möjlighet till reparation automatiskt leder till ökad reparation i praktiken. I realiteten kommer utfallet i hög grad att bero på faktorer som tillgången till kvalificerade reparatörer, kostnaden för reparation i förhållande till nyinköp samt hur väl den föreslagna onlineplattformen fungerar. Det hade därför varit värdefullt med en mer fördjupad analys av dessa marknadsförutsättningar samt av de administrativa och praktiska konsekvenser som förslagen kan innebära för berörda företag.

Onlineplattformen och marknadens funktion

Den europeiska onlineplattformen har potential att öka synligheten för reparationsmarknaden och underlätta matchning mellan konsumenter och reparatörer. Plattformens praktiska utformning och funktion blir dock avgörande för dess genomslag och trovärdighet.

För att plattformen ska bli relevant och användbar krävs dock hög användarvänlighet, tydliga sökfunktioner och tillförlitlig information. Konsumenter måste kunna känna förtroende för de aktörer som listas. Om kvaliteten varierar kraftigt eller om informationen upplevs som bristfällig riskerar plattformen att få begränsad användning och därmed begränsad effekt.

Svenskt Näringsliv vill i detta sammanhang betona vikten av en tydlig nationell förankring. Även om Sverige ansluter sig till den europeiska plattformen bör den praktiska tillämpningen och den del som riktar sig till svenska konsumenter och företag vara nationellt anpassad. Reparationsmarknaden präglas i hög grad av nationella förutsättningar, såsom språk, konsumenträttslig praxis, utbildningsstruktur och branschstandarder. En alltför centraliserad eller generisk europeisk lösning riskerar att bli mindre relevant och mindre effektiv i praktiken. En tydligt nationell struktur ökar förutsättningarna för användbarhet, legitimitet och faktisk användning.

En annan central fråga gäller vilka aktörer som ska få listas på plattformen. Det är inte godtagbart att vem som helst, utan krav på kompetens, ansvar eller efterlevnad av gällande regelverk, ska kunna registrera sig som reparatör. Reparation av många produkter, inte minst elektriska och elektroniska varor, kräver särskild teknisk kompetens och kan ha direkt betydelse för produktsäkerhet, garantiåtaganden och produktansvar. Om aktörer utan tillräcklig kompetens

eller utan adekvat ansvarsförsäkring ges samma synlighet som seriösa och kvalificerade reparatörer riskerar konsumentskyddet att urholkas.

Producenter måste därför ha möjlighet att ställa rimliga och proportionerliga krav på vilka aktörer som får marknadsföra sig som reparatörer av deras produkter via plattformen. Det kan handla om krav på dokumenterad teknisk kompetens, tillgång till korrekt verktyg och dokumentation, efterlevnad av säkerhetsstandarder samt tydliga ansvarsförhållanden. Sådana krav är inte ett sätt att begränsa konkurrensen, utan en förutsättning för att säkerställa kvalitet, säkerhet och förtroende för reparationsmarknaden.

I praktiken bör detta innebära att aktörer som listar sig som reparatörer av specifika produkter eller varumärken måste uppfylla vissa grundläggande krav, såsom att vara auktoriserade eller inneha relevant certifiering. Om en aktör på plattformen uppger sig kunna reparera produkter från ett visst varumärke bör producenten också ha möjlighet att på förhand godkänna att aktören uppfyller de tekniska och säkerhetsmässiga krav som krävs för sådana reparationer. Mot denna bakgrund bör Naturvårdsverket, i rollen som nationell kontaktpunkt, ges i uppdrag att närmare analysera hur sådana krav och godkännandeprocesser kan utformas på ett transparent och proportionerligt sätt inom ramen för plattformens funktion.

Om plattformen inte möjliggör denna typ av kvalitetskrav riskerar den att skapa otydlighet kring ansvarsfördelning och i värsta fall bidra till säkerhetsrisker eller ökade tvister. Det kan även påverka producenters varumärken och ansvar enligt produktlagstiftningen. Ett system som inte skiljer mellan kvalificerade och okvalificerade aktörer riskerar dessutom att undergräva incitamenten att investera i auktoriserade service- och reparationsnätverk.

Den nationella kontaktpunkten behöver därför ges tillräckliga resurser och tydliga mandat för att säkerställa att registreringskriterier är transparenta, proportionerliga och förenliga med både konsumentskydd och konkurrensrätt. Plattformen bör utformas så att den stärker förtroendet för reparationsmarknaden, inte urholkar det.

Reparationskapacitet och kompetensförsörjning

En av avgörande faktor för reformens framgång är tillgången till kvalificerade reparatörer. I flera branscher råder redan brist på tekniker med rätt kompetens. Om denna brist kvarstår riskerar rätten till reparation att bli teoretisk snarare än praktisk. Tillgången till rätt kompetens behöver därför prioriteras i genomförandet av reformen. Det kan exempelvis ske genom utbildningsinsatser inom relevanta tekniska områden stärks, inte minst genom yrkeshögskoleutbildningar. Behovet av kvalificerade reparatörer bedöms dessutom öka över tid. Inom ramen för EU:s ekodesignförordning för hållbara produkter (ESPR) kommer successivt högre krav på reparerbarhet att ställas på produkter som sätts på marknaden. Detta innebär att fler produktgrupper i framtiden förväntas kunna repareras i större utsträckning. Mot denna bakgrund finns redan i dag en viss eftersläpning i tillgången till reparationskompetens, vilket gör det särskilt

angeläget att stärka utbildningskapaciteten och säkerställa att arbetsmarknaden kan möta det ökade behovet av kvalificerade reparatörer.

Moderna produkter är ofta tekniskt avancerade och integrerar både hårdvara och mjukvara. Reparation kräver tillgång till reservdelar, diagnostikverktyg och uppdaterad programvara samt utbildning i säkerhetsrutiner. Detta ställer höga krav på kompetens och infrastruktur.

Om efterfrågan på reparation ökar utan att utbudet av kvalificerade reparatörer följer med riskerar väntetider och priser att öka, vilket i sin tur minskar reformens attraktionskraft för konsumenter. Kompetensförsörjningen måste därför ses som en integrerad del av genomförandet. Utbildningssystemet, inklusive yrkeshögskolan och andra tekniska utbildningar, behöver kunna möta ett eventuellt ökat behov av servicetekniker. Utan en sådan parallell satsning riskerar reformen att få begränsad effekt.

Uppföljning och faktisk miljöeffekt

Direktivets övergripande syfte är att bidra till mer hållbara konsumtionsmönster och minskade utsläpp. För att säkerställa att detta uppnås är det nödvändigt med systematisk uppföljning. Det bör analyseras i vilken utsträckning konsumenter faktiskt använder rätten till reparation, hur ofta reparation väljs framför nyinköp och vilka miljöeffekter som uppstår. Kostnader för företag och myndigheter bör vägas mot uppnådd miljönytta. En sådan uppföljning är särskilt viktig i ett läge där företag möter ett omfattande och växande regelverk kopplat till den gröna omställningen. Effektivitet och proportionalitet måste vara vägledande principer.

Marcus Wangel
Expert miljöpolicy

Eva Häussling
Expert konsument- och marknadsrätt